

מתרופפים טבעיהם". ברור מדבריו שאסור להוסיף אפילו בגד של חול.

סיכום

כהן העובד בלא בגדי כהונה חילל את העבודה, ואם עשה כן במזיד – לוקה, ובעבודות שהזר חייב עליהן מיתה בידי שמים – אף הוא חייב מיתה, ואפילו בעבודה שאינה מעכבת את הכפרה.

אף המוסיף על עצמו בגד כהונה מיותר מחלל את העבודה, וחייב מיתה (רמב"ם במשנה תורה ומאירי; ובספר המצוות משמע שפטור). כמו כן כהן גדול ביום הכיפורים העובד בבגדי לבן במקום בגדי זהב או להיפך – פסל את עבודתו, ודנו האחרונים על חיובו.

בגמ' נאמר שאסור להוסיף גם בגד של חול, ובירושלמי נחלקו אמוראים בדבר. בדעת הרמב"ם נקטו רוב המפרשים שאף הוא אוסר, וכן משמע בפירוש המשנה, אך יש מי שסובר שהרמב"ם מתיר להוסיף בגד של חול (מרומי שדה).

ושם יתבאר, שלדעת רוב האחרונים הרמב"ם סובר שיש ייתור בגדים גם בבגד של חול¹².

במרומי שדה (יח, א רש"י ד"ה יתר) הולך בשיטה מיוחדת, וסובר שלדעת הרמב"ם מותר ללבוש בגד של חול. לדעתו, הרמב"ם לא פסק כברייתא האוסרת ללבוש בגדי חול עמהם, מפני שפירש שבזה נחלקו שתי הלישנות בסוגיה להלן (יט, א) על צלצול קטן, ופסק כלישנא בתרא, לפיה אין ייתור בגדים בכגון דא. על פי דרכו הסביר במרומי שדה את ההיתר להניח תפילין של ראש בשעת העבודה (להלן יט, א), שהוא משום שהתפילין הם חולין ולא הוקדשו¹³.

יש להזכיר שלא כשיטתו מפירוש הרמב"ם למשנה (זבחים ב, א): "ודע כי כשם שמחוסר בגדים פסול – כך יתר בגדים פסול, ואפילו הוסיף כל שהוא בלבושו". ובפירושו לשקלים (ה, א): "והיו הכהנים מהלכין על הרצפה כל היום... ואין עליהם אלא בגד אחד בכל העתים, לפי שאסור להם לעבוד אלא בארבעה כלים כתונת ומכנסים ומצנפת ואבנט לא יוסיף ולא יפחות... ומחמת הנהגה זו

מערכה כז. מידתם של בגדי הכהונה (יח, א-ב)

ואדרבה, הם ארוכים הרבה יותר ממידת הכהן ונכרכים כמה פעמים על ראשו וגופו (הל' כלי המקדש ח, יט). באשר לבגדי הכהן הגדול, מצאנו מידות קבועות לחושן (שמות כח, טז): "זרת ארכו וזרת רחבו" ולציץ ("רוחב שתי אצבעות ומוקף מאוזן לאוזן", שבת סג, ב). אך לא נאמרו מידות קבועות למעיל ולאפוד, ויש להתאימם לגוף הכהן הגדול.

הפסוק "ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד" עוסק בכתונת, כמבואר בגמ' (יומא כג, ב): "גלי רחמנא בכתונת ומכנסיים" (אך אונקלוס מתרגם 'מדו' 'לבושין', דהיינו כל בגדיו, עיין רמב"ן שם). ממילא יש מקום לומר, שדין "מדו – כמידתו" נאמר על הכתונת בלבד. אכן, כך משתמע מדברי רש"י בכל מקום². הרמב"ם, לעומת זאת, כותב (הל' כלי המקדש ח, ד): "בגדי כהונה מצותן שיהיו חדשים נאים ומשולשלים³ כדרך בגדי הגדולים, שנאמר: 'לכבוד ולתפארת'... היו יתר על מידתו או קצרים פחות ממידתו... עבודתו פסולה". הרמב"ם

נאמר בתורה (ויקרא ו, ג): "ולבש הכהן מדו בד". מכאן למדו חכמים (תורת כהנים שם; פסחים סה, ב; זבחים לה, א), שבגדי הכהונה צריכים להיות "כמידתו, שלא יחסר ולא יותיר". הסוגיה כאן אינה מזכירה במפורש דרשה זו, ומכל מקום היא עוסקת בפרטי הדין הנלמד ממנה: מהי המידה המדויקת הראויה לכתחילה? האם דין זה מעכב, במקרה שהבגד קצר או ארוך מדי?

באיזה מבגדי הכהונה נאמר דין זה?

בגדי כהן הדיוט הם ארבעה: כתונת, מכנסיים, מצנפת ואבנט. עיקר הדיון על בגד הארוך או הקצר מדי מוסב על הכתונת, המכסה את רוב הגוף, אך גודלה לא הוגדר במדויק בתורה. אורכם של המכנסיים נקבע בתורה במפורש: "ממתנים ועד ירכים יהיו" (שמות כח, מב), ומסתבר שגודל זה מעכב¹. במצנפת ובאבנט לא מצאנו איסור "להותיר",

2. רש"י בויקרא שם כותב: "מדו בד - היא הכתונת, ומה ת"ל מדו? שיהא כמידתו" (וכן ברמב"ן שם: "לומר שיהא הכתונת כמידתו"). כך גם ביומא שם: "מדו כמידתו - כאן למדך שיהא כתונת כהנים למדת קומתו, לא נגרות ולא מסולקות, והכי אמרינן בזבחים". וכן בפסחים (סה, ב): "כמידתו - שיהא לארץ". גם רש"י כאן (ד"ה כשרין) כותב: "מדו בד שיהא כמידתו", ומלשון נקבה שנקט נראה שכוונתו לכתונת בלבד. מסתבר שרש"י מפרש את המילה "כמידתו" כ"כגובה קומתו" (ולא: "כמדת גופו", באורך או ברוחב), וממילא הדברים אמורים רק לגבי הכתונת, ובגובה בלבד, ולא לגבי שאר הבגדים, ואף לא לגבי רוחב הכתונת (אלא שיש לדון על כתונת רחבה מדי מצד אחר, שיש בכך חשש חציצה בין בשרו לבגד, כדלהלן יט, א). אפשר שזהו גם המקור לשיטת רש"י להלן שהבגד צריך להגיע עד הקרקע, שכן רק כך הוא "כמידתו", כמדת גובה כל גופו.

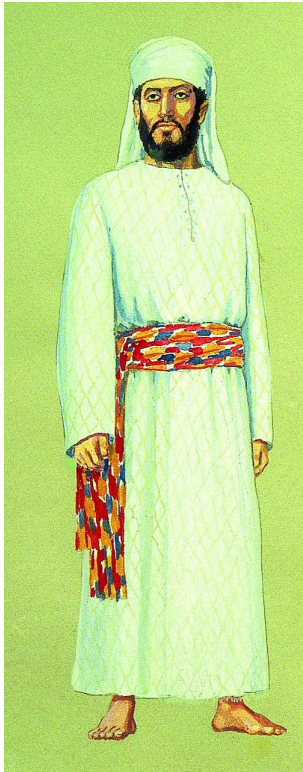
3. נראה שכוונתו שיהיו פשוטים ללא קיפול וכך יכסו את מלוא קומתו, ראה שבת קיג, א, שבשבת "ישלשל בבגדיו".

12. גם האחרונים הסוברים שלדעתו בצלצול קטן אין ייתור בגדים (ראה שם הערה 7) תלו זאת בכך שהוא נכרך על היד, במקום שאין בו בגד, ולא בכך שהוא בגד חול. 13. טעמים אחרים להיתר התפילין ראה להלן מערכה לא. במרומי שדה הסביר על פי דרכו גם את פסק הרמב"ם בעניין "קרוע בגדים", שאינו מחלל עבודה, ועל כך ראה להלן מערכה כט.

ראיה נוספת לחידושו הביא מהגמ' בחולין (לא, א), שמדברת על שחיטת פרה אדומה בעוד השוחט לובש סודר, שהוא בגד של חול. בגמ' ביומא (מב, א) מצינו מחלוקת האם שחיטת פרה אדומה פסולה בזר, ולדעה הפוסלת משמע שהיא טעונה גם בגדי כהונה; מדוע, אם כן, נקטה הגמ' בחולין דוגמא זו של סודר, השנויה במחלוקת? ולפירושו הרי זה מובן, שאין מניעה מלהוסיף סודר על בגדי הכהונה. יש להעיר על ראיתו, שיתכן שאף לדעה ששחיטת הפרה טעונה כהן - אינה טעונה בגדי כהונה, והרי זה כראיית מראות נגעים (עיין על כך ב'שערי היכל' למסכת יומא מערכה צא). 1. כפי שמצאנו ש"היו" מלמד לעיכובא (מנחות מה, א).

ברבנו אליקים ביומא (כג,ב): "שתהא הכתונת גדולה עד רגליו בסמוך לקרקע".

נראה, שהמחלוקת נעוצה בתפיסה שונה מהו בגד מכובד וצנוע. בגמ' בבבא בתרא (נו,ב) נאמר: "חלוק של תלמיד חכם כיצד? – כל שאין בשרו נראה מתחתיו". הרשב"ם מפרש זאת: "שיהא ארוך עד פיסת רגלו שלא יראה כשולך יחף", והדברים מתאימים לשיטת רש"י. אולם הרמב"ם (הל' דעות ה,ט) כותב: "ולא יהיו בגדיו סחובין על הארץ כמו בגדי גסי הרוח אלא עד עקבו" (עמד על כך בטהרת הקודש כאן)⁶.

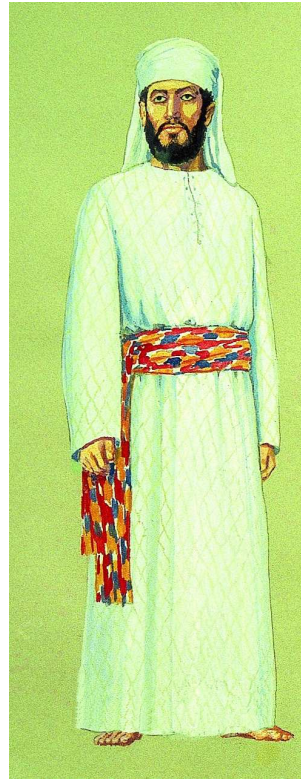
מידת הכתונת - שיטת הרמב"ם. הכתונת מגיעה עד הקרסוליים ולא למטה מכך.

באשר לאורך שרוולי הידיים, נאמר בגמ' ביומא (עב,ב): "בית יד של בגדי כהונה... מגעת עד פיסת היד", וכן לשון הרמב"ם (הל' כלי המקדש ח,יז): "עד פס ידו". יש מקום להסתפק, האם "עד פיסת היד" ועד בכלל, דהיינו עד חיבור האצבעות לכף היד, או שמא עד ולא עד בכלל⁷. רבנו גרשום (בערכין ג,ב) נוקט כצד הראשון: "ואמרינן מדו כמידתו, שצריכין ליגע עד קשרי אצבעותיו"⁸. אך יש לתמוה, כיצד ניתן לעבוד כאשר הכתונת מגיעה עד קשרי האצבעות? הרי אסור שתהיה חציצה בין ידו לכלי, ומאידך אסור להפשיל את הכתונת, ונמצא שאינו עובד אלא באצבעותיו, והדבר בלתי אפשרי, בפרט בקמיצה!⁹

עדותו של יוסף בן מתתיהו (קדמוניות ג,ז,ב) תומכת

אינו מזכיר כלל את הפסוק "מדו", ונראה מדבריו שהלימוד מ"לכבוד ולתפארת" כולל גם את דין "מדו כמידתו". ממילא משתמע, שדין זה נאמר בכל הבגדים, ולא בכתונת בלבד⁴.

עד להיכן משתלשלת הכתונת לכתחילה?

מידת הכתונת - שיטת רש"י. הכתונת מגיעה עד סמוך לקרקע.

מדברי רש"י בכמה מקומות נראה, שלדעתו הכתונת מגיעה עד הקרקע ממש. בפסחים (סה,ב) מפרש רש"י: "כמידתו – שווה לארץ". כך נראה גם מפירושו לברייתא כאן, האומרת שהלובש בגדים מרושלין ומסולקין עבודתו כשרה, ופירש רש"י: "מרושלין – נגרוין בקרקע. מסולקין – מן הקרקע, מתוך שהן קצרים". משתמע, שהברייתא עוסקת בדין בדיעבד בשני מקרים קיצוניים, והדין לכתחילה הוא הממוצע ביניהם, דהיינו, שהבגד מגיע עד הקרקע בדיוק. אמנם נראה מדבריו שבדיעבד, אם הכתונת גבוהה מעט אלא שאינה למעלה מן הקרסול, הרי זו כשרה⁵.

הרמב"ם, לעומת זאת, כותב (הל' כלי המקדש ח,יז), שאורך הכתונת "עד למעלה מן העקב", ובחינוך (מצוה צט) מוסיף: "למעלה מן העקב מעט". כך גם כותב הרמב"ם (שם יח), בעניין יתור בגדים "שלא במקום בגדים", שהוא: "על אצבעו או על עקבו", ולא כרש"י להלן (יט,א ד"ה שלא במקום בגדים), הכותב: "כגון אצבע". כדעת הרמב"ם משמע גם ברמב"ן (ויקרא ו,ג), הכותב: "שם היו מסולקין קצרים ואינן מגיעין עד רגליו ועבד בהן – עבודתו פסולה". וכן

6. כיוצא בזה כותב רש"י בסוטה (מ,א ד"ה לאו): "שמסתלקין בגדיו העשויין למידתו בהגבהת ידיו, ונראין סנדליו לציבור". כלומר, בדרך כלל בגדיו מסתירים את הסנדלים, אך כשמגביה את ידיו הסנדלים נחשפים. וראה עוד שבת קיג,א ד"ה ישלשל בבגדיו. מאידך, מצינו בשו"ת רש"י ס' רשב: "כמדומה לי באותן הימים לא היה להם לחכמים מכנסיים אלא חלוקיהן גדולים עד סמוך לעקביהם", ולא עד הארץ ממש.

7. הלשון "פיסת היד" משמשת לעיתים ככינוי לכף היד כולה, כולל האצבעות, כגון באהלות א,ט: "שלושים בפיסת היד, ששה בכל אצבע", ואם זהו המובן כאן, ברור ש"עד - ולא עד בכלל", והכתונת מגעת עד חיבור כף היד לקנה. אך מצאנו לשון זו גם ככינוי לכף היד ללא האצבעות (עיין נזיר נ,ב), ואם זהו המובן כאן, יש להסתפק כאמור.

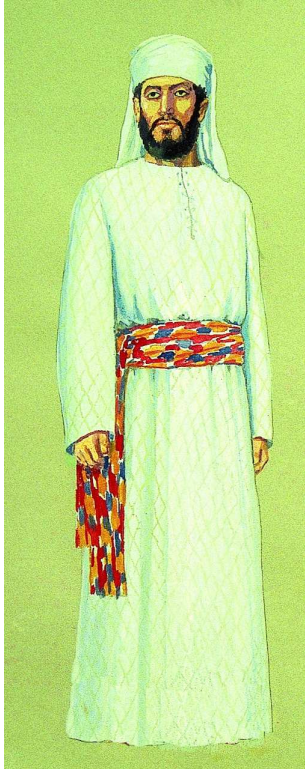
8. כיוצא בזה כותב הרמב"ם בהל' דעות (שם), שמלבוש תלמיד חכם מגיע "עד ראשי אצבעותיו", אך אין מזה ראייה לכהנים בעבודתם, כדלהלן.

9. עניין אורך הכתונת ביד וברגל מתקשר גם לקידוש ידים ורגלים. במנחת חינוך

4. הסמ"ג (עשה קעג) שינה מלשון הרמב"ם, וכתב: "עוד מסקינן בפרק שני דזבחים שבגדי כהונה מצותן שיהו כמדתו שלא יחסר ולא יותיר, שנאמר מדו בד כמדתו. ושיהו חדשים, שנאמר לכבוד ולתפארת". מכל מקום, הכליל את כל הבגדים ב"מדו".

5. בעמ"ב ד"ה אלא מסולקין קשיא כותב רש"י: "וסתם מסולקין גבוהין מן הארץ למעלה מרגליו משמע". נראה שכונתו לומר, שהיה מקום ליישב את הקושיה מן הברייתא (המכשירה "מסולקין") על רב (הפוסל בהם), ולפרש את המילה "מסולקין" בברייתא כגבוהים מעט מן הארץ, אך לא למעלה מרגליו, ולכן עבודתו כשרה; אך לא נכון לפרש כך, כי "מסולקין" משמעו שהבגד גבוה יותר. משתמע, אם כן, שהדין לכתחילה הוא שלא יהיו מסולקים מהארץ כלל, וכשמסולקים מעט הרי זה כשר בדיעבד. כך גם נראה מלשונו בד"ה אחד זה ואחד זה: "אחד מרושלין ואחד מסולקין יתור מדאי", כלומר, שסילוק מועט אינו מעכב. יש מקום גם להסבר אחרת בדעתו, שאף לכתחילה נדרש סילוק כלשהו מעל הארץ, ולפי ההוה-אמינא שהציע רש"י לפרש ש"מסולקין" היינו סילוק מועט כוונת הברייתא לומר שמסולקין כשר לכתחילה.

אלא שהגביהם על ידי קיפול ותחיבה תחת האבנט¹². דעת רב, שגם בגדים ארוכים מדי פסולים, וגרסתו בברייתא שונה, ולפיה נאמר בה: "מרושלין שסילקין", כלומר, שרק אם הבגד ארוך מדי והכהן התאימו למידתו על ידי האבנט הרי זה כשר בדיעבד.

בגדי כהונה "מרושלין". בגדים אלו ארוכים מדי ונגררים על הארץ. לדעת שמואל העבודה בבגד זה כשרה בדיעבד, ואילו רב פוסל, והלכה כמותו.

שיטת שמואל טעונה הסבר: מדוע בגד קצר מדי פסול, ואילו ארוך מדי כשר? הדבר מתבאר על פי הגמ' בהמשך, המנסה לתלות את מחלוקת רב ושמואל אודות בגדים מרושלין במחלוקת תנאים על חיובו של בגד בן ה' כנפות בציצית: "מר סבר: יתר – כמאן דאיתיה דמי, ומר סבר: יתר – כמאן דליתיה דמי". משמע שטעמו של שמואל, שהחלק הנוסף בבגד – הרי הוא בטל, מפני שאין בו חשיבות וצורך¹³, ונמצא שהבגד אכן "כמידתו" (עיין חזון יחזקאל, מנחות א,ו).

מפרשים אחרים ביארו את החילוק של שמואל בין בגד קצר לארוך בדרכים נוספות, לפיהם דין "מדו כמידתו" אינו מעכב: א. אמנם "מדו כמידתו" אינו מעכב, אך חיוני שהבגד יהיה ראוי להיות כמידתו (בדומה ל'כל שאינו ראוי לבילה – בילה מעכבת בו'). לפיכך בגד קצר מדי פסול, ואילו הארוך מדי – כשר, כי ניתן להתאימו למידתו (טהרת הקודש). ב. יסוד העניין הוא התנאי שהבגדים יהיו "לכבוד ולתפארת". בגד ארוך מדי הינו מכובד יותר מבגד קצר מדי (זבחי צדק)¹⁴.

בדעת רב אומרת הגמ', שמרושלין שסילקין, ובכך נעשו כמידת הכהן, כשרים משום ש"אבנט מיגז אגיז", וכביכול הבגד נחתך ונתפר כך שיתאים למידת הכהן. זאת, בניגוד

בשיטה הממעטה במידת הכתונת, ואלו דבריו: "הבגד הזה הוא כתונת שמגעת עד הקרסולים, ועוטפת את הגוף סביב ושרוליה ארוכים ומהודקים מסביב לזרועות". כך גם ב'אגרת אריסטיאס'¹⁰ (פז): "והכהנים המשרתים מכוסים עד הקרסולים בכתנות שש".

מחלוקת האמוראים בבגד שאינו כמידתו וביאורה

בברייתא נאמר: "היו מרושלין [ארוכים מדי], מסולקין [מן הקרקע מתוך שהם קצרים. רש"י]... ועבד – עבודתו כשירה". מפשטות הברייתא נראה, שדין "מדו – כמידתו" אינו מעכב¹¹, וכך כותבים רש"י (ד"ה כשרין) ותוספות (ד"ה מסולקין), על כל פנים כפירוש ראשוני לברייתא. ברם, האמוראים נקטו שבגד קצר מדי פסול אף בדיעבד, ונחלקו בפירוש הברייתא: דעת שמואל, שבגדים מרושלים כשרים בדיעבד, ואילו בגדים קצרים מדי פסולים, ולדעתו הברייתא שמכשירה "מסולקין" עוסקת בבגדים המתאימים למידתו,

בגדי כהונה "מסולקין". בגד כהונה קצר מדי (כגון זה של הכהן השוחט) - הכל מודים שהעבודה בו פסולה (אם כי השחיטה כשרה, אפילו במחוסר בגדים).

13. כך ביאר בחמדת דניאל את הסברה "כמאן דליתיה דמי". זאת, בניגוד למקרה שהכהן לובש בכונה עוד בגד, לשם מצוה או לכל מטרה אחרת, שמפני שיש לו חשיבות - הרי זה ייתור בגדים.

14. בשפת אמת כתב הסבר אחר למחלוקת, שהפסול בבגד ארוך אינו משום החריגה מ"מידתו", אלא שהתוספת נחשבת כיתור בגדים (כמשמע ברש"י ד"ה מר סבר). לדעת שמואל, איסור ייתור בגדים נאמר רק "במקום בגדים" (כדעת ר' יוחנן בלישנא קמא להלן יט,א), כלומר, בחלקי הגוף המיועדים להיות מכוסים בבגד, ואילו רב סובר כמסקנת הגמ' להלן, שיתור בגדים נאסר בכל חלקי הגוף. לפי זה דן בשפת אמת, האם "מרושלין" הוא דווקא כשהבגד ארוך ג' אצבעות יותר ממידתו הראויה, שזהו שיעור בגד לעניין ייתור בגדים, או אף בפחות מזה. מדבריו נראה ש"מדו כמידתו" אינו מעכב, ואם כן צריך ביאור, מדוע בגד קצר פסול לכולי עלמא?

מצוה קו כתב שקידוש ידים ורגלים דינו כעבודה לכל דבר, כגון לעניין איסור חציצה בינו ובין הרצפה, ונראה מדבריו, שחובה לקדש בבגדי כהונה. לפי זה, ברור שהכתונת מגיעה רק עד הקרסול ועד מקום חיבור כף היד לקנה, כי משם והלאה הוא המקום הטעון קידוש, וראה על כל עניין זה להלן מערכה לו.

10. אגרת המתארת את מעשה תרגום השבעים, ונכתבה כנראה כמה עשרות שנים לפני תקופת החשמונאים.

11. משום שלא שנה עליו הכתוב לעכב (אתון דאורייתא, כלל יב).

12. מכאן יש ללמוד, שבגד כהונה רחב - ניתן לקפלו (חז"א זבחים סי' ג סק"א, וכתב שמואל גם להדקו בטבעת ששיעורה פחות משלש על שלש אצבעות, שאין בה חשש יתור בגדים, אך לא יתחבנה לתוך הבגד, משום חציצה).

פסק ההלכה

הרמב"ם (הל' כלי המקדש ח,ד) פוסק כדעת רב: "היו... ארוכין יתר על מידתו, או קצרים פחות ממידתו, או שסילקן באבנט ועבד – עבודתו פסולה. היו... ארוכים וסילקן באבנט עד שנעשו כמידתו ועבד – עבודתו כשרה", וכך פוסקים גם הסמ"ג (עשה קעג) והמאירי (פסחים סה,ב). הטעם להכרעה זו, על פי הכלל (נדה כד,ב) שהלכה כרב באיסורי (ר"י קורקוס; כס"מ). טעם נוסף, שהגמרא להלן (לה,א, ובמקבילה בפסחים סה,ב) מתאימה לדעת רב¹⁵ (יד איתן על הרמב"ם).

באשר לשאלה האם הכהן שעבד בבגדים שאינם כמידתו חייב מיתה בידי שמים, כדין מחוסר בגדים, עיין להלן מערכה כט.

סיכום

בגדי הכהונה צריכים להתאים למידת גופם של הכהנים. לדעת רש"י הדבר נאמר על אורך הכתונת בלבד, ואילו לדעת הרמב"ם זהו דין כללי בבגדי הכהונה.

אורך הכתונת הרצוי לכתחילה לדעת הרמב"ם הוא עד הקרסוליים, ומרש"י משתמע שעליה להשתלשל עד סמוך לקרקע, אלא שאם הגיעה לקרסול הרי זה כשר. אורך השרוול הנדרש לכתחילה הוא "עד פס היד", ומסתבר שהכוונה למקום חיבור כף היד לזרוע, אבל רבנו גרשום סובר שעליו להגיע עד קשרי האצבעות.

בגד קצר מדי – פסול. בבגד ארוך מדי נחלקו אמוראים, והלכה כרב שאף הוא פסול. אם קיצר את הבגד על ידי תחיבתו באבנט ובכך עשהו מתאים למידתו – כשר.

לדברי שמואל, שהכשיר בבגד כמידתו שסולק על ידי אבנט, ולא החשיבו כבגד קצר מדי. הדעת נוטה שדברי רב אינם כפשטם, שהרי לא מסתבר להחשיב בגד כחתוך רק משום שקופל על ידי האבנט¹⁵. ועוד, שאם החלק המקופל נחשב כחתוך – הרי יש בכך משום ייתור בגדים וחציצה. נראה, אם כן, ש"אבנט מיגז אגיז" הוא לשון המושאל, וכוננת רב לומר, ש"מדו כמידתו" אינו נקבע על פי ההתאמה בין גודלו האמיתי של הבגד לבין גוף הכהן, אלא על פי האופן שבו הכהן לבוש כעת, ומכיוון שכעת הרי הוא מולבש באופן

המותאם לגוף הכהן – הרי זה כשר¹⁶. נמצא, שרב ושמואל חלוקים בשתי נקודות: האחת, שלדעת רב כשרות הבגד תלויה בשאלה איך הוא נראה כעת על גוף הכהן, ולא בגודלו האמיתי, ואילו לדעת שמואל כשרות הבגד תלויה בגודלו האמיתי (לשון אחר: "מדו כמידתו", לדעת רב הוא דין בלבישה, ולדעת שמואל הוא דין בבגד). השניה, שאם הבגד גדול ממידת הכהן, רב פוסל ושמואל מכשיר¹⁷.

"מסולקין על ידי אבנט". בגדי הכהונה הללו מתאימים למידת הכהן, אבל הוא הפשיל את כותנתו על ידי קיפולה ותחיבתה לאבנט וכך נחשפו רגליו. שמואל הכשיר לבישה זו, ורב פסל.

מערכה כח. בגדי כהונה מלוכלכים וישנים (יח,א-ב)

בגדים "מטושטשים" – מהם?

נתאכמו) דנים בכיבוס בגד שניטשטש, כלומר שהבינו שמדובר בכללך הניתן לניקוי. אפשר שרש"י מזכיר את הטיט משום שפירש את המושג 'טשטש' כקשור לעפר דווקא, כמו שמצאנו בשבת (פא,א): "ירדו עליה גשמים ונטשטשו", ובתענית (כב,ב) שהגשמים "מטשטשין את

בריייתא נאמר: "היו מטושטשין... ועבד – עבודתו פסולה". רש"י מפרש: "מטושטשין – בטיט", כלומר, שהתלכלכו בבוץ. גם בתוס' בסוטה (טו,ב ד"ה

17. על פי דברי טהרת הקודש הנ"ל, ששמואל מצריך שהבגד יהיה ראוי להיות כמידתו, שתי הנקודות שבהן נחלקו רב ושמואל – בגד ארוך מדי, ובגד כמידתו המסולק על ידי אבנט – נובעות מאותו שורש, ששמואל מכשיר משום שראוי לעשותו כמידתו. ועיין בראש המזבח, שכתב שגם לדעת שמואל יש דין לכתחילה שהלבישה תהא כמידתו, ובגד כמידתו שסולק על ידי אבנט כשר בדיעבד בלבד (אך עיין בתוס' המובא בהערה הבאה, שמשמע שמתיר לכתחילה, כמו שכתב בטהרת הקודש לה,א).

18. הגמ' שם מעלה אפשרות שהכהנים יגביהו את בגדיהם, כדי שלא יתלכלכו בדם, ושוללת זאת: "וכי תימא דמדלו להו, והתניא מדו כמידתו, שלא יחסר ושלא יותיר"; והרי לפי שמואל, אם הבגד כמידתו והרימו על ידי אבנט – כשר, וכך כותבים תוס' שם, שהגמ' מתאימה לדעת רב.

15. ראה לדבר מנחות לז,ב: "האי מאן דחייטיה לגלימיה - לא עבד ולא כלום [לעניין הלכות ציצית]. אם איתא דלא מיבעי ליה - ליפסוק ולישדייה!".

16. אמנם יש מן האחרונים שהבינו דברים כפשטם, ודנו על סברת "מיגז אגיז" בהלכות שבת, האם מותר לצאת לרה"ר בבגד המופסק בחגורה, וכן בהלכות ציצית, האם חגורה מצמצמת את השיעור (עיין שו"ת משנה הלכות ח"ג סי' מ, ובמקורות שציין שם). ברם, בנשמת אדם (כלל יא,ג) כתב כאמור, ש"מיגז אגיז" אין פירושו שהבגד כחתוך, אלא שהוא נחשב כמידת הכהן, וכן כתב בחזון יחזקאל (מנחות א,ו). בקדשי דוד כתב, שסברת "מיגז אגיז" נאמרת בסילוק באבנט דווקא ולא בסילוק ביד (כתב זאת לקולא, שבגד כמידתו שהרימו ביד אינו נפסל, ונראה שהוא הדין לחומרא, שבגד ארוך מדי שהרימו ביד פסול), ונראה שטעמו שסילוק ביד הוא ארעי, ואינו דרך לבישה; אך בתוס' לקמן לה,א ד"ה והתניא (מובא להלן הערה 18) משמע שגם בסילוק ביד אמרינן מיגז אגיז, עיין שם.